UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Decretum Gratiani

Gratianus <de Clusio>

Parisijs, 1542

Xciij. de obedie[n]tia minorum erga maiores, [et] q[uod] null[us] d[ebet] co[mmun]icare inimic[is] Romane eccl[es]i[a]e.

urn:nbn:de:hbz:466:1-62466

Visual Library

hanc vel illã eccleſiã. ſic exaudi extra de reg. ſup eo.
a ¶ Matutinis. Matutina dicuntur officia que celebrã tur a mane vſqȝ † ad nonam: veſpertina a nona vſqȝ ad noctẽ. xj. q. iij. ſi quis epõs in concilio.
b ¶ Conuenerit. Nam ex precepto tenentur clerici ad horas. extra de cele. miſ. dolentes. in fi. ibi videas. Arc.
c ¶ Caſtigatus. Not. ꝙ pro prima offenſa non eſt quis puniẽdus: vt. lxxiiij. di. honorat⁹. et extra de offic. cuſto. ca. j.

Officia matutina ꝛ veſptina.
† Excluſiue tenetur ſcõm hug.
Offẽſa prima dȝ eſſe impunita.

ministrationem vel iuriſdictionẽ ſuper eum: ꝛ niſi ab eo abſoluatur per appellationem vel recuſationem: vel ſi ei controuerſiam † moueat: vel ſi prelatus deponatur: viij. q. iiij. in ſumma. ꝛ ca. nonne. Lau.
e ¶ Clemẽtis. in preſbyterum. nã petro viuẽte nõ fuit Clemẽs papa. viij q. j. ſi petrus.

† i. ſi mouetur q̃ſtio inter plãtũ ꝛ clericum ſuum. xj. q. j. ſi pſona. ẽt õ ſi cõpell. qȝ ꝫ. Archi.
‡ cõica tione.

tinis[a] vel veſpertinis horis ad eccleſiam non cõuenerit[b], deponatur a clero, ſi tamen caſtigatus[c] veniaȝ ab epiſcopo per ſatiſfactiõnem noluerit promereri.

¶ Diſtinctio. xciij.

Obediẽtiam[d] autẽ inferiores ex ordine ſupioꝛib⁹ debent. ſummo eñ põtifici ea debeť ab oĩbus obedientia, vt nulli liceat ei cõmunicare cui pro actibus ſuis inimic⁹ ipſe extiterit, nec in eccleſia eſſe poterit qui eius cathedram deſerit.

Unde beatus Petrus princeps apoſtoloꝝ in ordinatione Clementis[e] populum alloquens inter cetera ait.

¶ Cui pro actib⁹ ſuis prauis apoſtolicus inimicatur, ei communicare non debemus.

SI inimic⁹ eſt[f] iſte Clemens alicui pro actibus ſuis prauis: vos nolite[g] expectare[h] vt ipſe vobis dicat[i]. Cũ illo nolite[k] amici eſſe: ſed prudẽter obſeruare debetis, ꝛ voluntati ei⁹ abſqȝ cõmonitione ‡ obſecundare: et auertere vos ab eo cui ipſum ſentitis aduerſum: neqȝ loqui his quibus ipſe non loquitur[l]. Unde vnuſquiſqȝ qui in culpa eſt, dum cupit oĩm veſtrum amicitias habere: feſtinet citius reconciliari ei qui omnibus preeſt: et per hoc redeat ad ſalutẽ cum obedire ceperit monitis preſidentis. Si vero quis amicus fuerit his quibus ipſe non loquitur: vnus eſt ipſe ex illis qui exterminare[m] eccleſiam dei volunt: et quum corpore videať eſſe nobiſcum, mente tamen et animo cõtra nos eſt: ꝛ eſt multo nequioꝛ hoſtis[n] hic, q̃ illi qui foris ſunt, ꝛ euidenter inimici ſunt.

Obediẽtiam. In hac diſti. incipit. vij. ps tractat⁹ diſtinctionũ. Et hec diſtinctio diuiditur in ſeptem partes: in quarum prima tractat de obedientia quã debent omnes catholici eccleſie romane capiti ſuo. ꝛ hoc pbat quatuor authoritatibus. Secunda ibi: Reliq. Tertia ibi: Ut igitur ex premiſſis. Quarta ibi: Cõpagis. Quinta ibi. Diaconi. Sexta ibi: Hoc capitulo. Septima ibi: Hoc autem. Io. de fan.

¶ Caſus. Supra oſtenſum eſt in quibus locis prelati debeant ordinari. ſed quia prelatura cõtemptibilis eſt ſine obedientia minorum: ideo in hac xciij. diſtinc. oſtendit ꝙ minores gradatim debent maioribus reuerentiam exhibere: et primo docet ꝙ pape omnes ſubiecti ſunt generaliter, intantum vt nulli liceat ei communicare cui ipſe papa pro ſuis malis actibus non communicat.

SI inimic⁹ eſt. ¶ Caſ⁹. petrus ap̃ls cuȝ inſtituit ſibi clementeȝ ſucceſſoreȝ, docuit populos et omnes ſubiectos vt nulli communicarẽt cui viderent clementẽ ꝑ ſuis actib⁹ nõ cõmunicare: ſȝ recederẽt ab eo ſine aliqua ꝯmunione, q̃uis eis a clemente nõ dicať: ad hoc vt ille peccatoꝛ erubeſcat, ꝛ citi⁹ ad obedientiã reuertatur et petat reconciliari. Si quis vero cõtrafecerit, hoſtis eſt eccl̃ie: ꝛ eſt nequioꝛ hoſtis q̃ illi qui ſunt foris.

d ¶ Obedientiam. Hic intitulatur. xciij. diſtinct. in qua oſtendit magiſter hactenus qualiter et a quibus et in quibus locis clerici et prelati debent ordinari: ſed quia dignitas prelatoꝛum ſine obedientia contemptibilis eſt, ideo oſtendit hic de obedientia quam debent inferiores ſuperioꝛibus. Et primo de obedientia que debetur pape: ſecundo de obedientia quam debent minores maioꝛibus ratione ordinis: poſtea de obedientia quam ſubditi clerici debent epiſcopis ſuis. oſtendit etiam differentiã inter preſbyteros ꝛ diacones: quandoqȝ loquẽs contra iſtos: quñqȝ ꝯ illos. ad vltimũ oſtendit pbr̃os maiores eſſe diaconibus. Nota autẽ ꝙ obediẽtia cõſiſtit in trib⁹: in reuerentia exhibenda: in mandato ſuſcipiẽdo: in iudicio ſubeundo. Reuerentiam debet minoꝛ vt aſſurgat maioꝛi, et cedat ei primum locũ in ſedendo ꝛ eundo: niſi minoꝛi maioꝛ adminiſtratio commiſſa ſit. vnde archipbr̃ vel pbr̃ archidiacono dȝ reuerentiam, lȝ oꝛdine maioꝛ ſit, ratione maioꝛis adminiſtrationis. xxv. di. c. j. hac conſideratione quñqȝ pbr̃ tenetur obedire diacono prelato. In mandato autem ꝛ iudicio nemo teneť obedire niſi ei qui habet ad-

Obediẽtia in tribus cõſiſtit.

f ¶ Si inimicus eſt. Inimicus dicitur hic quo ad opinionem excõmunicati: ſicut iudex dicit crudelis latroni xxiij. q. v. nõ eſt crudelis. al's papa neminem dȝ habere odio: immo pacem cũ omnibus habebit. xj. q. iij. inter verba. Uel inimicus eſt actib⁹: vt. lxxxvj. diſt. odio.

Papa nemini odio hȝ beat.

g ¶ Nolite. ſic. vij. q. j. ſcire. xj. q. iij. quib⁹ epĩ. Arg. contra. vj. q. ij. ſi tantum. ſed ibi ſolutum eſt.
h ¶ Expectare. Ergo denunciatio non eſt expectanda. ex̃ de ſen. excõ. cum non ab hoĩe. tñ ſola fama ſemper nõ ſufficit ad hoc vt quis vitandus ſit: vt ex̃ de exceſ. prelato. inter. licet ſit arg. cõtra ex̃ de elec. venerabilem. Sed quid ſi papa communicat excõmunicato? Non incidit ideo in canonem, qꝛ papa nõ ligatur a canone: vt extra de elect. innotuit. ff. de recep. l. penul. Nec eoipſo eum abſoluit. arg. ex̃ de ſen. excõ. cum deſideres. Si tamen ei communicaret intẽdendo eũ abſoluere facto, etiã ſi non verbo: habendus eſt pro abſoluto: cum princeps ſola voluntate libertatem cõcedat. ff. de manumiſ. l. apud. et facit ad hoc ex̃ de ſen. excõ. ſi aliqñ. extra de priuile. cũ olim. C. de fideicommiſſa. liberta. l. ſi voluntate.
i ¶ Dicat. Non enim debet certioꝛari qui non ignorauit. ff. de acti. empti. l. j.
k ¶ Nolite. nã eoipſo quis ſuſpect⁹ eſt, ꝙ inimicoꝝ ẽ amic⁹ ar. iij. q. v. c. iij. ꝛ ob hoc fili⁹ matrẽ exheredat. C. de inoffi. teſta. liberi. Et eſt ſimile ex̃ de accu. cũ opoꝛteat.
l ¶ Nõ loquiť. hoc verũ eſt in hoc caſu ſi q̃ ſcȝ excõicati ſunt: ſec⁹ ſi ꝓpter priuatũ odiũ alicui nõ loqueretur.
m ¶ Qui exterminare. ꝯ. xxiiij. q. j. quoniam vetus.
n ¶ Hoſtis. Unde Boetius. Nulla peſtis efficacioꝛ eſt ad nocendum q̃ familiaris inimicus. arg. C. de dolo.

Fama ſola nõ ſufficit vt excõicat⁹ vitari debeat.

Inimicorum amic⁹ eſt ſuſpect⁹.
Familiares inimici ſunt peſtiferi.

llata.vnde. Non eſt deterior hoſtis ꝙ̄ fictus amicus. Non odiū grauius ꝙ̄ ſimulatus amor. vnde illud etiā. Mus in pera ꝛc̄.arg.xiij.q.j.§.itē precepit.ſi.eſt.xij.q.j.(certe.Joan.

Miratus valde ſum.¶ Caſus. Grego.excōmunicauit Maximum archiepiſcopum ſalonitan. qui fuerat ſimoniace ordinatus: a cuius cōmunione nullus ſe remouit niſi epiſcopus Paulinus, et honorat⁹ eius eccleſie archidiaconus.vnde Grego. oēs alios reprehēdit: quia quē apoſtolica ſedes repellit,oēs debent habere repulſum donec ab illatis criminibus mundetꝰ.

apoſtolicā viſitent per ſe vel per alium. Si vero ſunt remoti,faciant ſicut in chirographo ſuo continetꝰ. Et quicunqꝫ hoc contempſerit:niſi ſit valitudine impeditus,canonicis regulis ſubiacebit.

a ¶ Clero. Et ita quilibet eps̄ ſuffraganeus eſt de clero metropolitani: arg.ex̄ de poſtula. prela. bone. argu. lxxvj.diſt. ſi quid ṽo. Forte iſte fuerat canonicus: et adhuc retiebat ibi prebendam.

b ¶ Vir. Qd̄ ergo vir ſit,tamē ſit ff.de iudic.vix.rix. diſt.in memoriam. Argu.cōtra.ff.ad velleia.tutor.quia ibi dicitur vir fieri vt quis ꝓ ſe apud eundē intercedat. ita vir,id eſt nunꝙ̄.ſic.ij.q.vj.§.bidnū.ver.ſi aduerſus.

c ¶ Ordinib⁹. Argumētū ꝓ eis qui multitudinē nō ſequūtur:vt.vij.q.j. denīqꝫ.et ꝙ multitudo nō excuſat a delicto vl' pena:argu.ij.q.j.multi.ꝫ.

mici ſunt. hic enim per amicitiaꝝ ſpeciem que inimica ſunt gerit,et eccleſiam diſpergit et vaſtat. Ideoqꝫ hmōi apoſtolicis inſtitutis vos monentes inſtruimus vt effecta certior charitas veſtra ſolicitius deinceps agere ſtudeat et cautius ne peruerſi et infideles hoīes ledendi fideles et beneuolos habeant facultatem.

Item Gregorius.

¶ A nullo debet ſuſcipi quē romana depellit eccleſia.

Mirat⁹ valde ſum qꝛ in tanto ſalonitane eccl'ie clero[a] et populo vix[b] duo in ſacris ordinibus[c] inuēti fuerūt frater ſcꝫ ꝛ coepiſcopus meus paulinus,et dilectiſſim⁹ filius meus honorat⁹ archidiacon⁹ eiuſdē eccleſie,qui cōmunicare Maximo ſacerdotiū rapiēti minime cōſentirēt, ꝛ ſe xp̄ianos eē cognoſcerēt. debuiſtis enim filij[d] chariſſimi penſare ordines veſtros:et quē ſedes ap̄lica repellebat,repulſū cognoſcere:vt prius(ſi poſſet)ab illatis criminibus mundaretꝰ: ꝛ tunc ei veſtra dilectio cōmunicaretꝰ: ne particeps obligatiōis exiſteret. Itē cyprian⁹.

¶ Nō eſt in eccleſia qui cathedram Petri non ſequitur.

Qui cathedrā petri(ſupra quā fundata eſt eccleſia)deſerit:in eccleſia ſe eſſe non cōfidat. Epi vero q̄ apoſtolice ordinationi ſubiacent etiā hāc ei reuerētiam debēt, vt ſingulis annis apoſtoloꝝ liminibus ſeſe repreſentent.

Unde Anaclet⁹ ꝛ zacharias pape. ¶ Singulis ānis apl'orū limina viſitēt epi q̄ ordinationibus ap̄licis ſubiacent.

Iuxta[e] ſanctoꝝ patrū ꝛ canonū inſtituta omēs epi q̄ hui⁹ ap̄lice ſedis ordinationi ſubiacēt, ꝛ q̄ ꝓpinq̄ ſūt[f]: annue circa idus maij ſanctorū principū petri ꝛ pauli liminibus preſententꝰ[g] oī occaſiōe ſepoſita. Qui ṽo de lōgiquo[h] ſunt:iuxta[i] chirographū[k] ſuū impleāt. Qui autē hmōi conſtitutionis cōtēptor extiterit: (ꝑterqꝫ ſi egritudine fuerit detētus)ſciat ſe canonicis[l] ſubiacere ſententijs. Reliqui vero in eccleſia minores ſemper debent maiorib⁹ ſubeſſe:ſicut in ſynodo ſcti Sylueſtri legitur.

¶ Minores maioribus obedientiam exhibeant.

A Subdiacono[*] vſqꝫ ad lectores[m] omnes ſubditi ſint diacono cardinali viro reuerēdiſſimo ī eccl'ia rep̄ſētātes ei honorē[n]. Porro pōtifici preſbyter:p̄ſbytero diaconus:diacono ſubdiaconus: ſubdiacono acolythus: acolytho exorciſta: exorciſte lector:lectori oſtiarius:oſtiario

e ¶ Iuxta. hoc ca.loquitꝰ de eis qui ſubſunt dn̄o pape nullo medio.

f ¶ Propinq̄ ſūt. Qui ſcꝫ in eadem prouincia ſunt, illos vocat lex p̄ſentes.C.de preſcrip. x.an.l.vlti.

g ¶ Preſentetur. Per ſe vel ꝑ alios. extra de iureiurā. ego N.

h ¶ De longinq̄. Ar.rōne loci ꝑmitti qd̄ alias nō permittitꝰ ar.xxiiij.q.j. pudēda.ꝫ.di.lxiij. cū lōge.ꝫ.diſ.xxix. c.j.et.ij.ꝫ.diſti.iiij. erit.ꝫ.diſt.lxiij.c.j. ꝛ.ij. Et dic de lōgiq̄ vt ſunt vltra italiā ꝯſtituti: vt ex̄ de elec.nihil eſt qd̄ eccleſie. Ul' remotos vocat vltra duas dietas:vt ex̄ de reſcrip.nonnulli. — Remoti q̄ dn̄r.

i ¶ Iuxta. Ar.ꝙ expediri per alios ſufficit qd̄ iuſte impedit⁹ ꝑ ſe facere nō p̄t.xviij.di.eps̄. — Impedit⁹,ꝑ aliū expedire pōt officium.

k ¶ Chirogp̄hū. ex̄ de elect.ſignificaſti.in ꝑte deciſa. ꝫ.lxv.diſt. ſi quis. v.q.iij.ſi egrotās.

l ¶ Canonicis.ꝫ. di.xviij.ſi q̄s epoꝝ.

¶ Reliqui. ¶ hec eſt ſc'da ps hui⁹ diſtin.in q̄ dꝛ ꝙ oēs minores in ordine vel dignitate debent ſuis maiorib⁹ reuerētiā p̄ſtare. ꝛ hoc ꝓbat ꝑ.vij.autho. ¶ Ca'. Dictū eſt ſupra qualiter oēs debēt obedire pape. Nunc autē dicit Gratianus ꝙ in eccleſia ab oſtiario vſqꝫ ad epiſcopū gradatim minor debet obedire ſuperiori. quod probat per ſequens capitulum.

* Nota ex iſto text.ꝙ hec diſtinctio a, excludit.ſumitꝰ. text. habes ī l.rō.§.ſi.ff.de ac.ēpt.

diſt.xxiij.in noīe. Arg.contra.ꝫ.diſt.xix.in canonicis.

d ¶ Filij. Qui ergo priuati ſunt a ſacramētis,filij ſunt eccleſie:quia ſunt epi ſcilꝫ filij:cū certū eſt ꝙ qui non eſt cum epo,ex̄ eccleſiā eſt:argu.vij.q.j.ſcire. Uel dic ꝙ iam erant abſoluti:vel quia cauſa humilitatis hoc dixit.ij.q.vij.nos ſi incompetenter.

Qui cathedrā. ¶ Caſus. Dictū eſt ſupra ꝙ omnes debēt obedire pape. Nūc aūt dicit ꝙ epi q̄ ſubſūt pape immediate,hanc ei reuerentiā debent, vt ſingulis annis curiā viſitēt. ꝛ hoc probatur ſequen.capitulo.

Iuxta. ¶ Caſus. Dicitꝰ hic ꝙ epi qui ſubſunt ro.ec. nullo mediante:ſi vicini ſunt,quolibet anno ſedem

A Subdiacono. ¶ Caſus. A ſubdiacono vſqꝫ ad lectores debēt omnes obedire cardinali diacono:deinde pontifici preſbyter:preſbytero diaconus.ꝛc̄.

m ¶ Ad lectores. hoc nomine lectorum omnes inferiores ordines comprehendit.

n ¶ honorem.ratione ordinis. hec eſt enim iuſtitia, vt minor ſeruiat maiori.xxxiij.q.vlti.eſt ordo. niſi minor in adminiſtratione maior ſit.xcv.diſtin.cap.j.vel niſi obtineat locum ſuperioris.j.ea.ca.vlti.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Monachi olim clerici nō erāt clerici. a ¶ Abbas. Loquit̃ ſm ea tpa cum monachi non erāt clerici: vt.ī.xvj.qō.j.generaliter. Vel forte quilibet clericus dignior eſt quolibet monacho: argu.xvj.q.j.alia eſt cauſa.ꝛ ca.legi.hodie maior honor debet̃ abbatibus ꝙ alijs clericis: arg.ex̃ de eta.ꝛ quali.ca.j.lxix.diſt.ca.j.

maioribus recte obediunt, donū conſequuntur a deo.
h ¶ Nulla.ī.xviij.q.ij.abbatibus.
i ¶ Acephalos. Priuilegiati tñ qui pape ſubſunt non ſunt acephali: q꞉ papa epiſcopus eorum eſt: arg.ex̃ de priui.recepimus. tales ſicut excōmunicatos debet quilibet excludere de eccleſia ſua.ex̃ de parochi.ꝛ alie.paro. capit.ij. Et eſt hic arg.pro prelatis: ꝛ ꝙ etiā eremite ſubſunt epiſcopo in cuius territorio ſunt: vt.xvj.q.j.qui vere.Jo.

abbas[a]: abbati monachus in omni loco repſentet obſequiū ſiue in publico, ſiue in gremio[b] eccleſie.

Itē ex epl'a Clemētis pape.

¶ Qđ ſit officiū diaconorū.

Diaconi eccl'ie ſint tanꝙ oculi[c] epi oberrantes[d] et circūluſtrātes cū verecundia actus toti⁹ eccl'ie: perſcrutātes diligētius ſi quē videāt fieri vicinū precipitio[e], et proximū eſſe pctō: vt referant hoc ad epiſcopum: ꝛ ita epiſcopo ſuggerere que ad cultum eccleſie ꝛ diſciplinā eius pertinent, diaconibus cura ſit.

Item in eadē. ¶ De eodē.

Sacerdotes ꝟo dicebat btūs Petr⁹ ſal terre[f], ꝛ mūdi lumē: docēs eos in ſplēdore bonorū operū glorificare deū patrē: de quib⁹ ait dñs Beati eſtis cū maledixerint[g] vobis hoīes: ꝛ reliqua. ꝛ iterū. Vos eſtis ſal terre.

Item ex concilio Pariſieñ.

¶ Qđ non ſunt habendi clerici qui epiſcopali ꝓuidētia non gubernantur.

Nulla[h] rōne clerici aut ſacerdotes habēdi ſūt qui ſub nullius epi diſciplina et ꝓuidētia gubernātur. tales enim acephalos[i]. i. ſine capite priſca cōſuetudo nūcupauit.

Item. ¶ De eodem.

Qui ſuis epiſcopis non obediūt, indubitanter reprobi et rei exiſtunt. Porro ipſi a deo donum ſummi muneris conſequunt̃ qui ſuis doctoribus (qui recte epiſcopi intelliguntur) libenter obediunt.

Item Anacletus.

¶ Illi in deū ſcandalizantur qui ſuo non obediunt epō.

Ille ꝓculdubio ſcādalizatur[k] in deū, qui recte nō docet, et qui eius ſcandalizat epiſcopū vel ſacerdotem.

Item Euariſtus oib⁹ epis.

¶ Septem debent eſſe diacones in vnaquaqꝫ ciuitate.

Diaconi[l] qui quaſi ocl'i vident̃ eſſe epi, in vnaquaqꝫ ciuitate ſepte debēt eē qui cuſtodiāt epm predicātē: ne ipſe epus[m] ab inſidiatorib⁹ quoquo mō infeſtet̃, aut ledatur a ſuis: aut verba[n] diuina detrahendo[o] aut inſidiando polluant̃ vel deſpiciantur: ſed veritas ſpūali redoleat[p] feruore: ꝛ pax predicata labijs, cum voluntate[q] animi concordet.

Itē ex cōcilio Neoceſarieñ.

¶ De eodem.

Diaconi ſeptē debēt eē ſm regulam, ꝙuis non magna ſit ciuitas. Regl'e aūt authoritas eſt iſta, ꝙ et liber actuū[r] apl'orū idem inſinuat.

Vt igitur ex premiſſis apparet authoritatib⁹, diaconi debent obedientiam pbr̃is, ſicut

Clericus ſecularis ē dignior monacho. b ¶ Siue in gremio. ar.cōtra.xcv.diſt.eps.ij.nam ibi dicitur ꝙ in domo collega debet eſſe: prelat⁹ in eccl'ia.

Diaconi.ꝛc. ¶ Caſ⁹ Diaconi velut ocl'i epiſcopi debēt omnia cōſiderare: et ſi viderint aliqua corrigēda, ſignificent epō. ꝛ per hoc oſtēditur ꝙ debēt epiſcopo obedire.

c ¶ Oculi. ꝛ not. ꝙ loco diaconorū ſucceſſerunt archidiaconi, qui dicuntur oculi epiſcopi qui pluſtrant. alia cauſa habetur.ī.e. diaconi. — Archidiaconi ſūt oculi epi.

d ¶ Oberrantes. Sunt et alij oculi circunluſtrantes ſynodales teſtes. xxxv. q. vj. epiſcopus in ſynodo. Ut ibi loquitur de exceſſib⁹ laicorū: hic clericoꝝ. Hug. — Mat. v.b.

Ibidē

e ¶ Precipitio. Ergo non tm̃ tenetur quis denunciare iam commiſſum crimen: ſed etiam cōmittendū: quod verꝫ eſt.xxij.qō.v. hoc videtur. Arg. ex̃ de cog.ſpi.tua. de ꝯſe.diſt.ij. cum omne crimen.

Sacerdotes ꝟo. ¶ Caſus Probat Clemens in hoc capit. ꝙ reuerentia eſt ſacerdotibus exhibenda: et hoc probat authoritate Petri dicentis. Vos eſtis ſal terre. et authoritate dñi dicentis: Beati eſtis ꝛc.

f ¶ Sal terre. In oībus enim operibus noſtris ſal offerre debemus. de conſe. diſt.iiij.ſal. et per ſal ſapientia intelligitur.xliij.diſt.ſit rector.

g ¶ Maledixerint. Non ꝙ ex maledictione benedictionem quis conſequatur: ſed ex patientia quam ſuſtinet. xj.q.iij.qui iuſtus.

Nulla ratione. ¶ Caſus Queſitum fuit quid debeat fieri de illis clericis qui ſub nullius epiſcopi diſciplina gubernantur? Et reſpondet ꝙ debent a ſuo officio remoueri. tales eñ acephali dicunt̃, qui vero ſuis

k Ille procul dubio ſcandalizatur.i.ſcādalizat deū. viij.qō.j. qui vos. Jo.

Diaconi.ꝛc. ¶ Caſ⁹. Precepit Euariſtus vt in qualibet ciuitate ſint ſeptē diaconi qui cuſtodiant epiſcopū a malis hoibus, ne predicatio ei⁹ impediatur, et ne ipſe deſpiciatur.

l ¶ Diaconi. hoc ca. loquitur de epiſcopali eccl'ia, vbi debēt eſſe ſeptem diaconi: vt de cōſe. diſtinct.j.eps deo. Et vbi facultates ſuppetunt. vt.vij. q.j.illud. — Diaconi ſepti dñt eē i eccl'ia epāli.

m ¶ Ne ipſe epiſcop⁹ quoquo modo infeſtetur aut ledat̃ ab iſtis inſidiatorib⁹. i. hereticis. vel ita: ne quoquo modo offendatur ab illis: aut ledatur a ſuis clericis per oppreſſionem. Et ideo debēt ei aſtare, et ab eo auertere hmōi oppreſſiones.

n ¶ Aut verba. hec eſt ſecunda cauſa huius conſtitutionis.

o ¶ Detrahendo. timore hereticoꝝ ſcꝫ ſubticendo.

p ¶ Redoleat feruore. Id eſt exeat in publicum ex frequenti ardore.

q ¶ Cum voluntate.ī.de conſe.diſt.ij.re vera.Jo.

r Diaconi. ¶ Actuum. vj. vbi agitur de ſeptem diaconibus ordinatis ab apoſtolis.

¶ Ut igitur ex premiſſis. ¶ hec eſt tertia pars huius diſtinctionis: in qua dicitur ꝙ diaconi debent ſubdere ſe presbyteris et nō preferre. ꝛ hoc probat per nouem authoritates. Jo. de fan.

¶ Caſus. Supra in capitu. a ſubdiacono. dictum eſt ꝙ

ſicut preſbyteri obedire debēt epiſcopis, ſic diaconi preſbyteris. Sed quia diaconi non ſolum volebant adequari preſbyteris, ſed etiā preferri: ideo vt eorum ſuperbia opprimatur, ſtatutū fuit vt ſacerdotib⁹ dignam reuerētiam exhibeant, et ſibi nihil vſurpent.

e ¶ Chriſtianis. et etiam hereticis: vt. j. j. queſtio. j. ꝙ quidam ⁊c.

Peruenit. ¶ Caſus. Diaconi in tribus delinquebant. Primo quia poſt conſecrationem porrigebāt hoſtiam ſacerdotibus. Secundo quia ſumebant ſacramenta in miſſa priuſq̧ epiſcopi. Tertio q꞉ ſedebant in medio preſbyterorum. Statutū ergo fuit in niceno concilio vt decetero talia non faciant: ſed in ſua menſura permaneant: et ſi quis obedire noluerit, ceſſet ab officio.

¶ Ex p̄miſſis. Ab iſto loco incipit magiſter altercationē ſuam inter preſbyteros et diacones. Et primo allegat pro preſbyteris ꝙ diaconi debent eis ſubeſſe, vſq̧ ad illud capi. diaconi. poſt in illo ca. diaconi. allegat pro diaconibus. vlt. in capi. legimus. dabit ſentētiā cōtra diaconos. h.

Diacones. ¶ Caſ⁹. Diaconi vſurpabāt officia epiſcoporū et preſbyterorum. baptizabant enim eis preſentibus, ⁊ non precipientibus: et corp⁹ dn̄i propria authoritate populis diſtribuebant. quare Pelagi⁹ ſtatuit ne decetero talia faciāt ſine precepto eorū, niſi in neceſſitate preſbyteris abſentibus.

a ¶ Deputatum. ſcʒ diaconibus. ſic. xviij. q. ij. hoc tm̄.

b ¶ Primis. i. maioribus: epiſcopali ſcilicet, ⁊ preſbyterali: et ita epiſcopat⁹ eſt ordo: vt. lxxxiiij. diſt. cum in preterito. xxj. diſt. cleros. ad idem. xxij. diſtin. ca. j.

e ¶ Abſq̧ epiſcopo. i. abſente epiſcopo vel preſbytero: quibus ſolum baptizandi miniſterium permiſſuʒ eſt vt de conſe. di. iiij. conſtat. et dic ꝙ abſq̧ epiſcopo: id eſt preter authoritatem eius.

pbr̄i epis: ſʒ diaconi ſuperbiētes ſacerdotibus exequari vel poti⁹ preferri querebāt: cōtra quorū inſolētiam multorū authoritates emanauerunt eorū ſuperciliū reprimētes: atq̧ vt ſacerdotib⁹ cōdignā obedientiā exhibeāt decernentes.

Unde Pelagius papa ait.

¶ Nihil eorū que ſunt decreta primis ordinib⁹, vendicent diaconi.

Diacones ꝓpriā conſtitutum⁹ obſeruare mēſurā: neq̧ vltra tenorē paternis canonib⁹ deputatū [a] quippiā tētare permittim⁹: ⁊ nihil horum in ſuo miniſterio penitus applicare, q̄ primis [b] ordinibus ꝓprie decreuit antiq̧tas. Abſq̧ epo [c] vel pbr̄o baptizare non audeant, niſi predictis ordinibus fortaſſis longius conſtitutis neceſſitas [d] extrema cōpellat: qḋ etiam laicꝭ chriſtianis [e] facere plerūq̧ cōceditur. Sacri corporis erogationem ſub conſpectu epiſcopi ſeu preſbyteri (niſi his abſentib⁹) ius non habeant exercendi.

Item in Niceno concilio legitur.

¶ Inferiores preſbyteris ſe diaconi cognoſcant.

Peruenit ad ſanctū cōcilium ꝙ in locis q̄buſdā et ciuitatib⁹ pbr̄is ſacramenta [f] diaconi porrigāt. hoc neq̧ regula, neq̧ cōſuetudo tradidit, vt hi qui offerēdi ſacrificij non habēt poteſtatē, his q̄ offerūt corp⁹ Chriſti porrigāt. Sʒ ⁊ illud innotuit, ꝙ quidam diacones etiā [g] ante epos ſacramenta ſumūt. Hec ergo oīa amputent̃ ⁊ excidant̃: ⁊ in ſua diaconi mēſura ꝑmaneāt: ſciētes ꝙ quia epiſcoporū miniſtri ſunt, inferiores a p̄ſbyterꝭ habent̃. per ordinē ergo poſt preſbyteros ſacre gratiaʒ cōmunionis accipiāt, aut epo, aut pbr̄o porrigente eis. Sed nec ſedere in medio [h] preſbyterorū diacono liceat: q꞉ ſi fiat hoc, preter regulā probatur exiſtere. Si q̇s autem poſt has definitiones obedire noluerit, a miniſterio ceſſare debebit.

Item ex concilio Laodicēſi.

¶ Diaconus honorem exhibeat preſbytero: ⁊ ipſe ab inferioribus honoretur.

Non oportet diaconum coram pbr̄o ſedere: ſed iuſſione [i] pbr̄i ſedeat. Similiter autē diaconus honorē habeat a ſequentibus. i. a ſubdiaconibus ⁊ ab oīb⁹ clericis.

Item ex eodem.

¶ Calicē benedicere, et panē dare diacono non licet.

Non oportet diaconos panem [k] dare, nec calicem benedicere.

Item ex conci. Carthaginēſi iiij. cui papa zozimus interfuit per vicarios.

f ¶ Sacramēta. id eſt euchariſtiaʒ confectam: ſanguinē autē bene porrigunt. j. ea. diaconi ſunt. et ver. ſacerdotibus. et hec eſt ratio quare ſacerdos corpus chriſti per ſe ſumat, calicem autem de altari p̄ſbyteris ſumere nō licet: ſed diacon⁹ eis porriget: quia ſumptio corporis futuram reſurrectionem corporum ſignificat: quā deus ſua virtute faciet ſine omi miniſterio. Sʒ ſumptio ſāguis ſignificat redemptionem peccātorum: q̄ fit inter ceſſionib⁹ aliorum. xiij. q. iij. capi. ſic. ſ. d. i. p̄ſbyteros q̄. ʒ. ibi in penā dr̄ de diaconibus, ne panē offerant: q̄re de iure licitū eſſe vr̄. Joā. Sʒ illḋ intelligit q̄n in principio ſecretorū diacon⁹ accipiens patenaʒ cuʒ pane offert ſacerdoti. Imponit̃ ergo diaconis ad penā ne panē offerant altario miniſtrando: hic autē ꝓhibet̃ ne poſt ſacramenta cōfecta corpus xp̄i porrigant ſacerdoti vt ſumat. B.

g ¶ Etiā ante epos. i. anteq̧ ep̄i ſumant.

h ¶ In medio. ſʒ ꝯſuetudinē diuerſoꝝ locoꝝ hec variātur. in q̄buſdā em̄ locis hec obſeruant̃: in q̄buſdā nō.

i Non oportet. Sed iuſſione. hoc obſeruat̃ ſm̄ cōſuetudinem quarūdam eccleſiarum cū redit a lectione euangelij. Lau.

k Non oportet. Panē. i. corpus dn̄i. Dare. i. porrigere. ſ. alijs poſt cōfectionē ſine licētia ſacerdo=

d ¶ Neceſſitas. not. ꝙ vbi neceſſitas exigit. et preſbyter eſt abſens: poteſt diaconus etiam iure ſuo baptizare et corpus chriſti erogare infirmis ſi conſecratum eſt: ſed in eccleſia in preſentia pbr̄i nō poteſt, etiam ſi neceſſitas exigat: niſi iuſſus a preſbytero: puta cum multi ſunt qui indigent baptiſmo, et preſbyter non poteſt ſufficere. ſimiliter ſi multi ſunt qui volūt accipere corp⁹ chriſti, nec preſbyter ſufficit omnibus.

Q̄d ē ergo iſtorum priuilegium? Dic vt nota. l. di. qui ſub gradu.

Corporis xp̄i ſūptio, q̄d ſignat.

Sāguinis ſumptio q̄d repreſentat.

Arg. ad hoc ff. de offi. ꝓcō. l. obſeruare. §. anteq̧. et l. ideq̧ ff. de mādā.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

tis. Uel dic dare.i.conficere: qḋ ad ſolū preſbyterꝝ pertinet.j.q.j.dictū.extra de ſumma trini.firmiter.
a D Jaconi ita ſe.in miſſa: nam alibi magis ſunt miniſtri epiſcopi.
b P Reſente. ¶ Eroget, iuſſus vel non iuſſus, longe tamen poſitis epiſcopo vel preſbytero.ſ. ea. diaconus.

k ¶ Compagis. id eſt ſandalibus. et dicuntur compagi ſandalia vel calige epiſcopales: et eſt maſculini generis. Joan.
l ¶ Nec mappulis. id eſt ornamentis equorū que Cōſtantinus conceſſit cardinalibus.j.xcvj.diſtin. conſtantinus. nam mappa ornamentū eſt eq. ſimiliter in autenti.de cōſuli.§.quātacunq;. † et ſunt quedam alba linteamina quib⁹ cooperiuntur eq̄ cardinalium cum proceſſionem faciunt. ⁊c̄.l.r. Alij dicunt q̄ mappule ſunt mitre epiſcopales.

Sicut epiſ, ita et preſbyteris diaconi miniſtrent.

D Jaconi ita ſe[a] preſbyteri ſicut epiſcopi miniſtros eſſe cognoſcant.

I tē ex eodē. De eodem.

P Reſente p̄ſbytero diaconus euchariſtiā corporis chriſti populo (ſi neceſſitas cogit) iuſſus eroget[b].

I tē ex eodē. De eodem.

D Jacon⁹ ſedeat iubente pbr̄o in quolibet loco[c].

I tē diacon⁹[d] in cōuētu preſbyterorꝝ interrogat⁹ loquat̄[e]. alba[f] vero tantū tēpore oblationis ⁊ lectionis[g] vtatur.

I tem ex concilio Toleta.iiij.

Diacones preſbyteris ſe ſuperiores non cognoſcant.

N Onnulli diacones ītātā prorūpunt ſuperbiā, vt ſeſe preſbyteris anteponāt: atq; in primo[h] choro ⁊ ipſi priores ſtare preſumāt, pbr̄is in ſecūdo choro conſtitutis. ergo vt ſublimiores[i] ſe pbr̄os agnoſcāt, tam illi q̄ȝ hi in vtroq; ordine conſiſtant. Compagis[k] vero calceari abſq; apoſtolica licentia diaconib⁹ non permittitur: ſicut nec mappulis[l] vti abſq; ei⁹ authoritate quibuſlibet clericis conceditur.

V nde Gregori⁹ Joanni epiſcopo Syracuſano.

Abſq; apoſtolica licētia diacones compagis vti non preſumant.

P Eruenit ad nos q̄ diacon⁹ eccleſie Catineñ. calceat⁹ cōpagis p̄cedere preſumpſiſſet. qḋ q: hacten⁹ nulli per totā ſiciliā licuit, niſi tantū modo diaconib⁹ Meſſanenſis eccleſie, quib⁹ olim a predeceſſoribus noſtris non dubitatur eſſe conceſſum, bene recolitis. Quia ergo tante temeritatis auſus leuiter non eſt attēdendus: † cum omni hoc fraternitas veſtra ſubtilitate perquirat, vt an p̄ ſe, vel alicuius[m] hoc authoritate[n] preſumpſerit, nobis ſubtiliter innoteſcat. Nā ſi negligenter ea que male vſurpātur omittim⁹, exceſſus viam[o] alijs aperimus.

I tē Jo. Rauennati epō.

Mappulis clerici ſine apoſtolica licētia vti nō debēt.

I Llud autē qḋ p̄ vtēdis a clero veſtro mappulis ſcripſiſtis, a noſtris clericis fortiter eſt obuiatū, dicētibus nulli hoc vnq̄ȝ alij cuilibet cōceſſum fuiſſe eccleſie, nec rauēnates clericos, vel illic, vel in Romana ciuitate tale aliquid cū ſua cōſcientia preſumpſiſſe; nec ſi tentatū eſſet, ex furtiua vſurpatione ſibi preiudicium generari: ſed etiam ſi in aliqua eccleſia hoc p̄ſumptū[p] fuerit, illud. et de deſpon. impu. ca.j. in fi.

† Sic.j.q.vij.ſi q̄s oē̄z.xv.q.j.mulier.

D Jaconus.
c ¶ Loco. id eſt in aliquo: de omni † tamen honeſto. ff. de arbi. ſi cū dies.§. ſi arbiter. ff. de mu. et ho. vt gradatim.§.j.
d ¶ Diaconus in conuētu. vbi conueniūt ad ſynodum.
e ¶ Loquatur. i. predicet. nam officiū predicādi preſbyterorꝝ eſt.xvi.q.j. adijcimus. h.
f ¶ Alba.i. dalmatica: ar.xj.q.iij. epo preſbyter.
g ¶ Et lectionis. euangelij.
N Onnulli. ¶ Ca⁹ Quidam diaconi in choro volebant eſſe in loco digniori, volentes ſacerdotib⁹ preferri. ſed concilium Toleta. ſtatuit vt tam diacones q̄ȝ p̄ſbyteri p̄ſeuerēt in locis ſibi deputat̄: ita vt diaconi cognoſcāt p̄ſbyteros eſſe maiores ſe.

iij.ps.

h ¶ Atq; in primo.i. in primo ordine: vt fit pariſi⁹.
i ¶ Ut ſublimiores. † ſic conſtrue. ergo tam illi q̄ȝ iſti conſiſtant in vtroq; or. ita ſcȝ vt diaconi agnoſcant p̄ſbyteros ſublimiores ſe, ſcȝ diaconibus: ⁊ ſtabunt ſecundum tempus ſue ordinationis.xvij.di.ca. epos.

† .i. maiores: q̄ ſi ſtētin vtroq; choro diuiſi, ita q̄ pbr̄i in p̄mo, diaconi in ſcḋo,

¶ Cōpagis. ¶ hec eſt quarta pars huius diſtin. in qua dicitur q̄ compagi id eſt ſandalia, et mappule id eſt linteamina que portant cardinales, ſolis romanis clericis competunt. ⁊ hoc p̄bat per duo capitula. Jo. de fan.

¶ Ca⁹. Supra in ca. diacones. prohibitum eſt ne diacones vſurpent officia epōrū vel preſbyterorū. Nūc vero dicit q̄ non debent vti compagis, id eſt calceamentis epiſcoporum: quib⁹ nulli diaconorum vti licet abſq; apoſtolica licentia: ſicut nec mappulis vti debēt abſq; eiuſdē authoritate: quas conceſſit conſtantinus cardinalibus: vt.j.xcvj. diſt. in illa palea, conſtantinus.

P Eruenit. ¶ Ca⁹. Apoſtolicus cōceſſerat ſolis diaconibus eccleſie Meſſaneñ. vti cōpagis: quos † tamen poſtea diaconus Catinenſis eccleſie portare p̄ſumpſit. Precepit ergo Gregori⁹ Joanni epiſcopo ſyracuſano vt ſubtiliter inueſtiget an p̄ ſe an alterius authoritate hoc fecerit: q: ſi male vſurpata non puniant̄, via delinquentib⁹ alijs aperitur.
m ¶ Alicui⁹. Ar. ex hoc ⁊ ſeq. ca. habes q̄ illud videt̄ prohibitū qḋ non oſtēdit̄ eſſe conceſſum: ar. di.c. ȝ mo. rē. ar. xxv.q.ij. am. putato. arg. x.q.j. hāc. ar. ij.q.v. cōſuluiſti. † Et eſt hoc verū in his q̄ ſunt de iure ſpāli. alias qḋ nō eſt p̄hibitū: intelligit̄ eſſe cōceſſum. xxvij.q.ij. lex diuine. et. xxx.q.iij. inter.
n ¶ Authoritate. Nam ſi maioris authoritate hoc feciſſet, hoc eſſet vtcunq; excuſabile: arg. diſt.lxiij. ſalonitane. et diſtin. xxviij. diaconus. †
o ¶ Uiam. C. de indi. vidu. l.ij. in fi. C. vnde vi. meminerint.j.xxj.q.ij.c.ij.j.xxiij.q.iiij. eſt iniuſta.j.q.vij. exigunt. contra.j.xxxv.q.ix. loci noſtri.
I Llud. ¶ Ca⁹. Jo. archiep̄s Rauēnas ſupplicauit pape vt liceret ſuis clericis vti mappulis. ſed papa ei reſcribit dicēs q̄ cardinales ei fortit̄ obuiauerunt aſſerentes hoc nl̄li eccl̄ie ɔceſſū, niſi rōane. ⁊ ſi eſſet ab aliq̄bus vſurpatū, nō fieret p̄ hoc p̄iudiciū eccl̄ie romane.
p ¶ Preſumptū. Arg. antiquitatē vel longam conſue-

Com-pagis. Mappule quid ſignēt.

† Joh. arg. c. nullus. cere in fren. ſtica. lib. vj.

† attendus.

Mar. x.g.

Prohibitū nō qḋ non oſtēdit̄.

† Et hoc ne ſed. vac. la. vbi de hoc et ē de trāſla.

† De hoc nota. ta. lxiij. vj. diſt.

an putatis. Antiquitas non dat priuilegiū.

¶ Con. glo. § ſi. vi.

tudinem non dare priuilegium: vt diſtinct.c.contra morem. argu.contra.lxiij.diſt.quia.et.ix.q.iij.conqueſtus. Et eſt ratio: quia hoc poſſideri non poterat de iure communi: argu.extra de preſcrip.cauſam. Nam ⁊ ſunt alia iura que non preſcribuntur: vt ſubiectio vel procuratio. extra de preſcript. cũ ex officij. vł via publica. ff. de via pub. viaꝝ. ar. C. de aqueduc. diligenter. lib. xi. et eſt ſi. C. de fũdis rei priuat. et ſal. diuine dom⁹. vſus aque. lib. xi.

Preſcribi non pōt aliqua.

g ¶ Patri. hoc poteſt intelligi hiſtorice quãdo moyſes in vltionē idololatrie † vituli conflati, precepit leuitis vt nemini parcerent, nec etiam patri. ſimiliter diaconi non deberent eos cognoſcere. i. amori dei amorē eorũ preponere. Vel pōt intelligi myſtice de diabolo, ⁊ de concupiſcētia carnis et ei⁹ motib⁹: vt in gloſ. hic depictis.

† Hec hiſtoria no. xlv. di. diſciplina.

Diabolꝰ pr dr

aſſerũt emēdãdũ, qđ nõ ꝯceſſione ro. pōti. ſed ſola vſurpatione vel ſurreptione p̄ſumit. Itē Hiero. ad Ruſticũ ep̄m Narboñ. ¶ Sicut in miniſterio, ita in diſpēſatiōe ſine diacono ep̄s non viuat.

Diaconi ſunt. Hec eſt quarta pars huius diſtin. in qua laudat diacones quatuor modis: ſcꝫ a ſignificatione, quia ſignificant. vij. candelabra aurea. A virtute: quia debent eſſe virtuoſi. Ab officio: quia ſine illis epiſcopi cãtare non debent. Ab inſtitutione: quia a domino fuerunt inſtituti. Jo. de fan.

v. gl.

¶ Calue. Supra dictũ eſt diacones ſubeſſe ſacerdotibus: ſꝫ ne ſacerdotes nimiũ inde ſuperbirēt, commendat Hieroñ. in hoc c. diacones. Diuiditur ergo hoc ca. in tres partes. In prima parte commēdat Hiero. diacones quadruplici ratione. Ratione ſignificationis: quia ſignantur per ſeptē candelabra aurea, ⁊ ſeptē angelos eccleſiarum. Ratione vite ⁊ conuerſationis. Ratione miniſterij: quia ſine his ſacerdos miniſtrare non poteſt: et maior eſt qui miniſtrat, q̄ȝ cui miniſtratur. Et ratione inſtitutionis: quia a deo ſunt inſtituti. In ſecunda parte reprehendit rapacitatē ep̄orũ, qui volunt omnia rapere, ⁊ omnia ſibi vendicãt. In tertia parte oſtendit q̄ ſicut in hoc mundo raptor punitur a iudice: ita epiſcopus qui bona clericorum rapit, a dño punietur, niſi vniuerſa reddãtur. Scđa pars incipit ibi: Nunc autem. Tertia ibi: Certe.

Mar. x. g.

Valeꝰ cõſecratio

Diaconi ſunt q̄s in apocalypſi legimus, ſeptē angeli[a] eccleſiaꝝ. hi ſunt ſeptē candelabra[b] aurea: hi ſunt voces[c] tonitruorũ: virtutũ operatione p̄clari, hũilitate p̄diti, q̇eti, hũiles, euãgelizãtes pacē, annũciãtes bona, diſſenſiones ⁊ rixas ⁊ ſcãdala reſecantes, docentes[d], ſoli deo[e] colloquentes[f], in tēplo nihil penit⁹ de mũdo cogitãtes: dicentes patri[g] ⁊ m̄ri[h], Non noui[i] vos. et filios[k] ſuos non agnoſcentes[l]. Sine his ſacerdos nomē non habet[m], ortum nõ habet, officiũ nõ habet. hic miniſter[n] dei dicit: q: ſcriptum eſt. Maior eſt qui miniſtrat, q̄ȝ cui miniſtrat. et ſicut eſt in ſacerdote miniſtratio[o], † ita in miniſtro ſacramenti[p] diſpenſatio. Sacerdotib⁹ etiã p̄pter preſumptionē non licet de menſa dñi calicē tollere niſi eis traditus fuerit a diaconib⁹. ita eñ dñs n̄r oīpotens vniuerſa diſpoſuit, vt q̇ maiorē[q] ſe eſſe crediderit, minor eſſet: ⁊ q̇ minor videret, maior exiſteret. Deniq̄ȝ q̄ȝ hoc verꝫ ſit, turpe p̄pēde. leuite cõponũt mēſã dñi: leuite ſacerdotibus cũ ſacramēta bñdicũt, aſſiſtunt: leuite añ ſacerdotes orãt[r]: vt ſi diſtinctio locoꝝ credit in mundo, etiã in altari dei videãt ſibi ep̄i q̇ ſupbi ſũt, diacones añponi: ſi hũilitatē diligũt, et ‡ diaconi maiores ſe eſſe in eo q̄ ſũt hũiles recognoſcãt. tũc demũ[s] vt aures habeam⁹ ad deũ, diacon⁹ acclamat: ip̄e p̄dicat[t]: ip̄e hortat: ipſe etiã cõmonet aſtãtib⁹ ſacerdotibus[v] ne leuiter hanc vocē qua loquit hec, et pacem annũciat, audiãt, aut negligēter aſpiciãt. Sufficit huic[x] ordini tm̄ fuiſſe p̄ deũ ꝯceſſũ, vt non ſol⁹ ſacerdos in tēplo dei totũ agere ⁊ iplere videat. ⁊. ſ. ¶ Nũc aũt ex quo in eccl'ijs ſicut i rõano impio creuit auaritia: perijt lex de ſacerdote[y], ⁊ viſio[z] de propheta. Singu-

h ¶ Et matri. id eſt carnali concupiſcentie.

i ¶ Non noui. id eſt nolo preponere veſtrũ amorem amori dei.

k ¶ Et filios. i. illicitos motus.

l ¶ Non agnoſcētes. i. nõ nutriētes ſed ad petram illidentes.

m ¶ Habet. q: ſine diacono epiſcopus miſſam celebrare nõ pōt: niſi neceſſitate inſtante. tũc enim etſi nõ poſſet habere diaconũ, abſq̄ȝ eo miſſã celebrare pōt.

Ep̄s ſine diacono nõ celebret

‡ In editione Hiero. apud Frobeniũ, nõ habet hoc loco, ⁊ diaconi.

n ¶ Miniſter. hic cõmēdat eos a miniſterio.

o ¶ Miniſtratio. id eſt conſecratio euchariſtie.

p ¶ Sacramēti. ſcꝫ p̄ſentib⁹ ſacerdotib⁹ corã eis: vt s. di. ea. diaconi.

q ¶ Maiorem. id eſt meliorem. vel hoc cum bene adminiſtrat.

r ¶ Orant. i. predicãt: vt diſti. xxv. vnũ. et. xi. q. i. ſicut enim. vnde exponēdo ſubdit tunc demum. quod autem dicitur in altari anteponi, reſpicit quod de calice premiſerat, calicem non tollere niſi eis traditus fuerit a diaconibus. Vel dic orant, id eſt ad orandum inuitant cum dicunt, flectamus genua.

ſ ¶ Tunc demũ. ſcꝫ circa finē miſſe cũ diacon⁹ clamando dicit populo. Humiliate vos ad benedictionem.

t ¶ Predicat. i. xi. queſtione. i. ſicut enim. ſcilicet legendo euangelium.

v ¶ Sacerdotibus. Quedã hic referũtur que ex toto bene non intelliguntur: quia non in omnib⁹ eccleſijs hec officia habet diaconus.

x ¶ Huic. ꝯmēdat hic eos ab iſtitutiōe. i. e. dñs. H. s. diſ. xxi. §. i. H. Sed intelligas tantũ per deũ principaliter: q: eius authoritate hoc in vete. teſt. fuit inſtitutum. lxxvij. diſt. in veteri. ar. extra de ſen. excom. mulieres.

y ¶ Perijt lex de ſacerdote. Verba Eſaie. i. multi ſacerdotes non adimplent legem.

z ¶ Et viſio. i. gr̄a p̄phetizandi p̄pter auaritiã: q: oēs p̄tates patiũt detrimētũ ab vno vitio ⁊c. de pe. di. v. c. i.

Virtutes oēs ab vno vitio detrimentum patiunt.

a ¶ Angeli. id eſt prelati.

b ¶ Candelabra. que erant in templo domini.

c ¶ Voces. audite a Joanne in Apocalypſi.

d ¶ Docentes. populũ quo ad vitam actiuam.

e ¶ Soli deo. q: ſolus deus nouit eorum conſcientias. einanq̄ȝ cor omne patet: et omnis loquitur voluntas: vt xxiij. q. iij. deus. ‡

f ¶ Colloquētes. quo ad cõtemplationē: vel hoc dum ſunt in oratione, de conſe, diſt. i. quando,

‡ Con. gl. ... ij. ff. ... bona. ... vi. ...

a ❡ Per potentiam. Inuehitur in epiſcopos.
b ❡ Abſqʒ eccleſia.ſcʒ in tali modo vt aliena vſurpent: aliter videtur contra.j.ea.ca.proxi.xcv.diſt.olim.
c ❡ Qui.ſ.diſt.lxxxvj.non ſatis.
d ❡ Iuſte. Id eſt ſuis meritis.
e ❡ Utitur.i.non vult partiri onera adminiſtrationis cū fratrib⁹. extra de offic.archidia.cap. vlt.ɀ de preſump. mandata. Uel dic, id eſt de rebus eccleſiaſticis.
f ❡ Alienas.cuʒ quod ſuum nō eſt, ſcire debet ad alios pertinere.C.vn de vi.cum querebatur.
g ❡ Occidit. Hoc refertur ad laicos quib⁹ occaſionem mortis preſtāt.xj. queſtiōe.iij. precipue.lxxxvj.diſtin. paſce.
h ❡ Accuſant.nā epiſcopi oīa etiam ea q̄ de nouo eueniunt,inſimul cum alijs debent diuidere: arg.xij.q.ij. cognouim⁹. Item nec ea diſtribuere debet ſine conſenſu canonicoruʒ.extra de his que fiūt a prela.ſine cōſenſu capi.nouit.licet ſit preordinator in cūctis.xxv.diſtinc. perlectis. niſi hoc ſibi vendicaret epiſcopus ex conſuetudie.extra de his que fiunt a prela. ea noſcitur. Et eſt arg.ꝙ ſemper preſumitur ꝙ accuſatio epiſcoporum fiat ex odio: vt nota.ij.queſtiōe.vij. ſi quis epiſcopus. Arg.contra.vj.q.j.ſi omnia.
i ❡ Poſſidere. Hoc ad laicos refertur.vnde caute dixit in hoc mūdo.ɀ in clericis ſecus: vt.j.xij.q.j.ca duo ſunt.
k ❡ Sibi. Ar.ꝓ diſtributiōe portionū inter clericos.
l ❡ Equalem.ſi.xcv.diſ.ep̄s.ij.ɀ iſte eſt vnus gradus humilitatis.vt.ſ.diſt.xxij.de conſtantinopolitana.
m ❡ Ita in diſpēſatione.i.diſtributione prebendarū.
n ❡ Ultionis.ex toto qd̄ dr̄ non differri:q: totū tp̄s huius vite breuiſſimū reputaꝛ.de peni.diſtin.v.cōſideret. Nam ꝙ qn̄qʒ pena differaꝛ, eſt expreſſum.j.xxiij.q.iiij. qd̄ xp̄s.xlv.diſt.lʒ.j.ɀ eſt ratio quare qn̄qʒ differatur:vt de peni.diſt.iij.quid ergo.de peni.diſt.j.predixerat.
o ❡ Aſſidue.i.iterato non misereꝛ de facili:nā vulnus iteratū tardius ſanatur: vt.j.de pe.diſt.iij.inanis.

† Qd̄ ē ɀ iuris p̄ceptū vt.ff.de iuſti.et iure.l. iuſtitia. §.iuris p̄cepta. et inſti. eo.tit.

‡ alimoniam.

Eueniētia d̄ no uo per que ſūt diuidēda.

‡ Al'as deſolationum cauſe.

Accuſatio ep̄orū p̄ſumiꝛ ex odio fieri.

Uite p̄ſentis, tp̄s breue dr̄ eē

li quoqʒ ꝑ potentiā[a] ep̄alis nominis quā ſibiipſi illicite abſqʒ eccleſia[b] vendicauerunt: † totum quod leuitarū eſt, in ſuos vſus redigunt: nec hoc ſolum qd̄ ſibi aſſcriptū eſt vendicāt, ſed cūctis auferunt vniuerſa. Mēdicat infelix in plateis clericus: ɀ ſeruili operi mancipatus, publicā a quolibet poſcit eleemoſynam: ‡ qui[c] ex eo magis deſpiciꝛ a cunctis, quo miſer et deſolat⁹ iuſte[d] putaꝛ ad hāc ignominiā deueniſſe. Solus ep̄us incubat bonis: ſolus vtitur[e] miniſterio: ſolus vniuerſa ſibi vendicat: ſolus partes inuadit alienas[f]: ſolus occidit[g] vniuerſos. Hinc propter auaritiam ſacerdotū ſepe odia cōſurgunt: hinc ep̄i accuſantur[h] a clericis: hinc principum lites: hinc detractionis ‡ cauſa: hinc origo fit criminis. Etem̄ ſi vnuſquiſqʒ ita in hoc mūdo viſibili aliquid poſſidere[i] iubetur, vt ſua tātū poſſeſſione ſit cōtētus: ac res nō inuadat alienas: non agrū pauperi tollat: nō vineam: nō ſubiectorum aliquid: non famulos: non fructū: quāto magis qui eccleſie dei preeſt, debet ita ſeruare in omnibus iuſtitiā vt ſolum ſibi[k] vendicet quod ſui iuris eſſe cognoſcit: aliena non rapiat: aliena non contingat: equalem[l] ſe ceteris faciat: ɀ ſicut ſine his i miniſterio nō viuit: ita in diſpēſatione[m] non viuat. ❡ Certe (vt ipſe noſti) q̇ viſibiliter in hoc mundo ius inuadit alienū, accuſaꝛ a paupere: damnaꝛ a iudice. ita et in eccleſia dei dum quiſqʒ ſtipendia ſua ꝑdit, clamat ad dn̄m, et exaudiꝛ a xp̄o: nec differtur vltionis[n] ſn̄ia, ſi non reddanꝛ vniuerſa. Moderatio em̄ dei ac pietas ſolū noſtrū reditum querit: ac nos cupit longa bonitate ſua ſaluari. Si non conuertimur: ſi duri colli ſumus: ſi in peccatis vſqʒ ad mortem illicite perduramus: aſſidue[o] peccantiū nō miſeretur deus.

Hoc capl'o ſacerdotū auaritia reprehenditur: diaconorū dignitas ſiue officium cōmendatur. Sed quia (vt ſupra dictū eſt) diaconi inſoleſcentes[p] etiam preſbyteris ſe preferendos arbitrati ſunt: contra eorū ſupercilium ſcribit Hieronymus ad Euagrium ep̄m.

❡ Diaconi preſbyteris debēt ſubeſſe.

Legim⁹ in Eſaia[q]: Fatuus fatua[r] loquitur. Audio quēdam in tantā erupiſſe vecordiam, vt diaconos p̄bris.i.ep̄is anteferret. Nam cum Ap̄ſus perſpicue doceat eoſdeʒ eſſe preſbyteros quos epiſcopos: quid patitur menſarum[s] ɀ viduarū miniſter, vt ſupra eos tumidus ſe efferat ad quorū preces Chriſti corpus ſanguiſqʒ conficiꝛ? Queris authoritateʒ? Audi[t] teſti-

❡ Hoc capitulo. ¶ Hec eſt.vj.pars hui⁹ diſt.in qua laudat p̄bros, et humiliat diacones. Io.de fan.

❡ Caſus. Supra primo ca. diaconi ſunt cōmēdati.ſed q̇a nimis ɀ p̄bros ſuperbiebāt, ideo Hiero.contra eorū ſuperciliū ſcribit.

p ❡ Inſoleſcētes q̇a ſepe ex laudis preconio inaſcitur ſuperbie iſlatio: vt vj.q.j. ſunt plurimi.ſupbiebant forte ex eo ꝙ.ſ.capitu.proxi.commendati ſunt.

Laus p̄conij ſupbie facit.

L Egimus. ¶ Caſ⁹. Euagrius ep̄us q̄ſiuit a Hierony. vtrum ſacerdotes eſſent diaconib⁹ preferēdi? Et reſpōdet ꝙ ſic: ɀ probat tripliciter: ſcilʒ rōne nominis ſiue appellationis: quia olim idem dicebaꝛ preſbyter ɀ ep̄s: ɀ hoc probatur ſeptē authoritatibus. Ratione officij ſiue inſtitutiōis: quia ad maius officiū ſunt inſtituti preſbyteri q̄ʒ diaconi: quia ſacerdotes orāt et predicant: ſed diaconi miniſtrāt. Et reſpōdet obiectioni quam fecit ſibi ipſi de diaconibus ratione eccleſie, et ratione promotionis: quia diaconus promouetur in ſacerdotē ɀ nō econuerſo. et hec ꝓmotio nō fit niſi de minori ad maius. Ratio officij incipit ibi: Quid enim facit. Ratio prohibitiōis eſt ibi: Qui prohibetur a minori.

vj.q.j.

Eſaie xxxij. b.

q ❡ In Eſaia.xxxij.ca.
r ❡ Fatua loquitur. Nota argumen.ꝙ qui fatua loquitur, fatuus eſt: vt.xxiij.q̄ōne.viij.conuenior. et.ff.de conditio.inſtitu.quidam.j.de peniten.diſtinc.j.§.poteſt. et.j.q.j.ita fit.
s ❡ Menſarum.quam iniuriam patitur.
t ❡ Audi.ideo dicit teſtimonium: quia duo ſunt per que

Fatu⁹ eſt q̇ fatua lo quiꝛ.

quos probat.
a ¶ Philippis. Nomen ciuitatis in Macedonia.
b ¶ Cum epiſcopis. cum in vna ciuitate plures epiſcopi non debeant eſſe: argu. diſtin.lxxx. in illis. et capi. epiſcopi. ⁊. xiij. q.j. ca.j. ⁊ ideo hoc ipſo noīe preſbyteri intelliguntur.

lla non licuit niſi his qui ſucceſſerunt in locum apoſtolorum. lxviij. diſtinct. quorum vices. xxj. diſtinc. in nouo. et ad q̄d ita hec prelatio ab initio facta fuit. Si autem dicatur q̄ in nomine obſtat. lxxx. diſtinct. in illis. quia ibi dicitur q̄ quidam prepoſiti ſunt qui tantum epiſcoporum vocabulo ⁊c̄. Ad hoc dicunt quidam q̄ in prima primitiua eccleſia commune erat officiū epiſcoporum et ſacerdotū, ⁊ nomina erant communia. xcv. diſtinct. olim. et officium erat commune. Sed in ſecunda primitiua ceperunt diſtingui et nomina et officia. Hug. dicit q̄ tantum in nomie fuit facta prelatio. Primo enim omnes dicebantur ſacerdotes: licet quidam ab alijs prelati eſſent quantum ad officium. Et quod dicitur. lxxx. diſtinct. in illis qui tantum epiſcoporum vocabulo potirētur, expone: id eſt non archiepiſcoporū nec primatū: et ita excluditur ſuperius non inferius. Tertij dicunt q̄ prelatio hec facta fuit ⁊ quo ad nomen ⁊ q̄ ad adminiſtrationem ⁊ quo ad quedam miniſteria que ſpectant tātum ad officium epiſcopale: et fuit hec prelatio facta a tempore Petri. et hoc innuit hec litera ibi: Nam et Alexandrie a Marco euangeliſta vſqꝫ ad Heraclam et Dionyſium: quia Marcus fuit contemporaneus Petro ⁊ Clementi: argu. xxiiij. q.j. cū beatiſſimus. Heracla autem et Dionyſius fuerunt contemporanei ipſi Hieronymo: et ita eſt illud contra ſedatum. lxxx. diſtin. in illis. et illud de conſecra. diſtinct. v. manus. Ante prelationē ergo iſta nomina, preſbyter, epiſcopus, erāt prorſus ſynonyma: et etiam adminiſtratio communis erat: quia communi conſilio ſacerdotum regebantur eccleſie. xcv. diſtin. olim. In ſchiſmatis ergo remediū (vt hic dicitur) facta eſt prelatio, vt vnus preeſſet et quo ad nomen et quo ad adminiſtrationē ⁊ quo ad quedam ſacramenta que modo appropriantur epiſcopis.

† Ipſe hu. ſic dicit, Ego credo q̄ ab initio d̄ria fuit int̄ ep̄os et ſimplices ſac̄dotes ſicut mō eſt et in adminiſtratione et in ꝑlatiōe ⁊ in officijs ⁊ in ſacris: ſꝫ q̄ ad appellationē nō erat d̄ria: q2 cōiter ⁊ indifferēter illi et illi dicebā̄tur ep̄i ⁊ pb̄ri.

monium. Paulus et Timotheus ſerui xp̄i Jeſu, oīb⁹ ſanctis qui ſunt Philippis[a], cum epiſcopis[b] et diaconis. Uis et aliud exemplum? In actibus apoſtolorum, ad vni⁹ eccleſie ſacerdotes ita Paul⁹ loquitur: Attendite vobis ⁊ cūcto gregi, in quo vos fr̄es ſpūſanct⁹ poſuit epiſcopos[c], vt regatis eccleſiaꝫ dei, quam acquiſiuit ſanguine ſuo. Ac ne quis contētioſe[d] in vna eccleſia plures epiſcopos fuiſſe contēdat, audiat ⁊ illud teſtimoniū, in quo manifeſtiſſime cōprobat eundem eſſe epiſcopū atqꝫ preſbyterū. Propter hoc reliqui[e] te in Creta, vt que deerant corrigeres, ⁊ ꝯſtitueres p̄ſbyteros ꝑ ciuitates, ſicut ego tibi mandaui: ſi quis eſt ſine crimine, vnius vxoris vir, filios habēs fideles, nō in accuſatione luxurie[f], aut non ſubditos. Oportet em̄ epiſcopuꝫ ſine crimine eſſe quaſi dei diſpenſatorem. Et ad Timotheum. Noli negligere gratiam que in te eſt que tibi data eſt † ꝑ ꝓphetiā[g] et ꝑ impoſitionē manuū preſbyterij[h]. Sed ⁊ Petrus in prima ep̄la. Preſbyteros inquit qui in vobis ſunt, ꝓcor ego cō preſbyter[i] et teſtis paſſionum chriſti, ⁊ future q̄ reuelāda eſt glorie particeps, regite gregē chriſti, et inſpicite nō ex neceſſitate[k], ſed voluntarie iuxta deum. Quod quidem grece ſignificātius[l] dicit, επισκοπουντες, id eſt ſuperintendentes: vnde et nomen epiſcopi tractuꝫ eſt. Parua tibi videntur tantorū virorum teſtimonia? Clāgat tuba euangelica. filius[m] tonitrui quem Jeſus plurimum amauit, qui de pectore ſaluatoris doctrinarum fluenta potauit. Preſbyter[n], electe[o] domine ⁊ filijs eius: quos ego in veritate diligo. Et ī alia ep̄la: Preſbyter Caio[p] chariſſimo quem ego in veritate diligo. Q2 aūt poſtea[q] vnus electus eſt qui ceteris p̄poneretur: in ſchiſmatis remediū factuꝫ eſt ne vnuſq̄ſqꝫ ad ſe trahēs chriſti eccleſiam rūperet. Nam et Alexādrie a Marco euangeliſta vſqꝫ ad Heraclā ⁊ Dionyſium ep̄os pb̄ri ſemꝑ vnum ex ſe electum, in excelſiori gradu collocatum, epiſcopum nominabāt: quomodo ſi exercitus ſibi imperatorem[r] faciat, aut

c ¶ Epiſcopos. id eſt preſbyteros: cum in vna eccleſia epiſcopi plures eē non debent. Phil. j. a.
d ¶ Contentioſe. q2 ſingularū eccleſiarū ſinguli ſunt ep̄i: vt. vij. q̄ne. j. in apibus. Actu. xx. f.
e ¶ Reliqui. verba apoſtoli ad Titū ca. j. poſt ſequit̄ ad Timotheum.
f ¶ Luxurie. id eſt de luxuria accuſabiles. ideo nō ſubditos, quia propter peccata filiorū citius rapitur quis morte. xlvij. diſt. §. neceſſe. cum ſcilicet ipſe eſt negligens.
g ¶ Per prophetiam. Id eſt ꝑ electionem. ad Titū. j. b.
h ¶ Preſbyterij. ſcꝫ preſbyterij mei ⁊ ſic loquitur de ſe ipſo: cū tamen ipſe Paulus eſſet epiſcopus cum eū ordinaret.
† al's q̄ tibi data eſt ꝑ phetie.
i ¶ Cōpreſbyter. Ecce Petrus ſe vocat preſbyterū, cū tamen eſſet epiſcopus, et ſumm⁹. Ꝫ. diſtinc. lxxv. q̄ die dominico. in ver. ſacerdotum. Petr⁹ ſe vocat pb̄rm. j. Pe. v. b.
k ¶ Nō ex neceſſitate. i. gratia turpis lucri: arg. ſ. diſtinc. xcv. eſto. Et ita eſt argu. q̄ preſbyter non debet locare operas ſuas: argu. xxj. q. ij. precipimus.
l ¶ Significātius. Scꝫ q̄ ep̄s dicitur preſbyter: quaſi dicat. vbi pro ep̄o dicitur preſbyter, ſignificantius diceretur ſic: ſcꝫ epiſcopen: quia magis accedit ad ſignificationem vocabuli ep̄s, q̄ꝫ hoc nomen preſbyter.
m ¶ Filius. i. Joannes: q2 altius intonuit: ⁊ q2 cum Jacobo aſſumptus in montem ſeorſum audierunt vocem nubis: hic eſt filius meus dilectus. Joannes dī filius tonitrui.
n ¶ Preſbyter. Ecce Joannes vocat ſe preſbyterū cū tamen eſſet epiſcopus.
o ¶ Electe. Proprium nomen.
p ¶ Caio. mitto ſalutem.
q ¶ Poſtea. Hic reſpondet tacite obiectioni quare hoc immutatum eſt: ⁊ ad hoc reſpondet. Sed queritur quo modo facta fuit hec prelatio? Si dicatur q̄ in officio, contra de cōſecra. diſtin. v. manus. quia exercere epiſcopa

r ¶ Imperatorem. Ex ſola enim electione principum dico eum verum imperatorem anteq̄ꝫ a papa confirmetur. argu. hic, licet non ita appelletur: vt dixi. lxiij. diſtin. quanto. contrarium eſt verum: extra de elec. venerabilem. xxiij. diſtin. in nomine. †

† Adde Alb. de roſa. in l. bene a zenone C. de q̄dri. preſcrip. et Bar. in extrau. ad reprimēdā. ī v̄ſi. reges.

a ¶ Diaconi. ſupple ⁊ quomodo diaconi eligunt ⁊c.
b ¶ Eligant. ecce ꝙ ep̄i nō eſt archidiaconū eligere ⁊c. Arg. contra. lxxiij. diſ. ep̄oꝝ. Sed varie ſunt cōſuetudines. xxj. diſt. §. j. ex̄ de elec. eccleſia vulterana. contra. Sed ibi de ea conſuetudine agitur quam eccleſia Romana ſeruat, et alijs mandat ſeruādam: hic vero de ea quam ſola ſeruat, nec vult ab alijs ſeruari. vnde ibi dicitur, quam Romanā eccleſiam viderit ſequi ⁊ docere. de conſecra. diſtin. j. baſilicas.

diaconi[a] eligant[b] de ſe quē induſtrium nouerint, ⁊ archidiaconū nuncupent. Quid enim facit excepta ordinatiōe[c] epiſcopus qđ p̄ſbyter nō faciat? Nec altera[d] romane vrbis eccleſia, altera totius[e] orbis exiſtimanda eſt. Et gallie, et britannie, et aphrica, et perſis, et oriens, et india, ⁊ oēs barbare nationes vnū chriſtū adorāt, vnam obſeruant regulam veritatis. Si authoritas querit̄, orbis maior eſt[f] vrbe. Ubicūq₃ fuerit epiſcopus, ſiue rome, ſiue eugubij, ſiue conſtantinopoli, ſiue rhegij, ſiue alexādrie ſiue thebis, ſiue guarmatie: eiuſdem[g] meriti, eiuſdem eſt et ſacerdotij. Potentia diuitiarum, et paupertatis[h] humilitas, vel ſublimiorem vel inferiorē ep̄m nō facit. Ceterum oēs apl'orū ſucceſſores ſunt.

¶ Sed dices. Quomodo rome ad teſtimonium diaconi[i] preſbyter ordinat̄? Quid mihi profers vnius vrbis[k] conſuetudinem[l]? Quid paucitatem[m] de qua ortum eſt ſupercilium, in leges eccleſie vendicas? Omne quod rarum eſt, plus appetit̄. Pulegiū apud indos pipere precioſius[n] eſt. Diacones paucitas honorabiles, preſbyteros turba contemptibiles facit. Ceterum etiam in eccleſia rome preſbyteri ſedent, et ſtant diaconi: licet paulatim increbreſcētibus vitijs inter preſbyteros abſente epiſcopo diacones ſedere videamus, ⁊ in domeſticis cōuiuijs benedictionem corā preſbyteris dare. Diſcant qui hoc faciunt non ſe recte facere: et audiant apoſtolos: Nō eſt dignum vt nos relinquētes verbum dei, miniſtrem[9] menſis[o]. Sciant diaconi quare conſtituti ſunt. Legant acta apoſtoloꝝ, ⁊ recordentur cōditionis ſue. Preſbyter et ep̄s, aliđ etatis aliud dignitatis[p] eſt nomē. Unde ⁊ ad Titū et ad Timotheum de ordinatione epiſcopi et diaconi dicit̄: de preſbyteris oīno reticetur: q₂ in ep̄o et pbr̄ continetur[q]. Qui promouetur, de minori[r] ad maius prouehitur. Aut igit̄ ex pbr̄o ordinet̄ diaconus, vt pbr̄o † maior comprobetur, in quem concreſcit ex paruo: aut ſi ex diacono ordinatur preſbyter, nouerit ſe laicis maiorem, ſacerdotibus[ſ] eſſe minorem.

Ité Cyprian⁹. ¶ De eodē.

Dominus noſter Jeſus xp̄s rex et iudex et de⁹ nr̄ vſq₃ ad paſſionis diē ſeruauit honorē pontificib⁹ ⁊ ſacerdotib⁹: q̄uis illi nec timorem dei, nec agnitionem chriſti ſeruaſſent. Nā cū leproſum mundaſſet, dixit illi: Uade ⁊ oſtende te ſacerdotibus: ⁊ offer donum. humilitatē nos chriſtus humilis docuit: ſacerdotem adhuc appellās quem ſciebat

Diaconi cardinales, vtrū p̄ponant̄ oibus pbr̄is.

c ¶ Ordinatione. In ordinatione cetera intelliguntur que non fiunt niſi ab ep̄is. hec continent̄. ſ. diſt. lxviij. q̄uis corep̄is.
d ¶ Nec altera. Reſpōſio eſt ad tacitam queſtionem: nonne diaconi cardinales romani p̄ponūtur omnibus preſbyteris exceptis pbr̄is cardinalibus, quib⁹ videntur parificari. Reſpon. ꝙ conſuetudo Romane eccleſie nō eſt trahēda ad conſequentiam. Uel reſponſio eſt hic in princi. capitu. ibi: Audio q̄ſdā ⁊c. dicebāt eñ quidā ꝙ ſicut rome honorabiles erāt diaconi: ita debebant eſſe vbiq₃ locorum.
e ¶ Totius. imo fideles ſūt vna eccleſia: ⁊ hoc eſt qđ ſequit̄, ⁊ galli ⁊c.

Cōſuetudo generalis eſt ſeqn̄da.

f ¶ Maior eſt. et ideo magis ſequēda eſt conſuetudo generalis: vt. ſ. diſtinct. xij. nouit. ſ. diſti. xl. nos qui. et cap. non loca. † Et eſt hic argu. ꝙ ſtatuta concilij preiudicant ſtatuto pape ſi contradicant: vt dixi. ix. q. ōne. iij. nemo.

† Cōc. text. i. l. obſuare. ff. de offic. p̄cō. ⁊ i. l. idēq₃. ff. mā.

g ¶ Eiuſdem meriti eſt. quātum ad ſapientes et peritos et diſcretos. Nam idiote ⁊ vulgares epiſcopum parue ciuitatis cōtēnere ſolent: arg. diſt. lxxx. ep̄i.

Ep̄us parue ciuitatis cōtēnit̄ ab idiotis.

h ¶ Et paupertatis. Nam paupertas ciuitatis nō minuit prerogatiuam regni: vt. j. xcvj. diſt. ſicut. nec mulier propter paupertatem dicitur humilis vel abiecta. C. de inceſt. nup. humilem. Argu. contra in autent̄. de defen. ciui. §. nos igitur. colla. iij. †

Paupertas non facit mulierē abiectam.

† Ad idē. xvj. q. j. ſūt nōnulli. in ſi.

i ¶ Diaconi. Hoc non ſolum Rome fit, ſed etiam aliarum eccleſiarū conſuetudo obſeruat: ſed forte tp̄e Hieronymi non fiebat: hodie fit. ex̄ de ſeru. in or. fa. ca. j.
k ¶ Urbis. ſ. diſtin. xj. quis neſciat. contra. et ca. nolite.
l ¶ Conſuetudinem. q. d. nō quid fiat, ſed quid fieri debeat cōſiderandum eſt: vt ex̄ de elect. ca. venerabilem. xij. q. ōe. ij. gloria. in fi. ff. de offic. preſi. ſed licet.
m ¶ Paucitatem. Quia pauci erant tales diaconi: et iō ſuperbiebāt. quicquid enim raro accidit, miraculū eſt: vt in auten. de conſuetu. §. itaq₃. colla. iiij.

Miraculū qđ raro accidit.

n ¶ Precioſius. Sicut et precia rerum in quibuſdā locis variātur ſm̄ plus et min⁹. ff. de eo qđ cer. lo. l. ibo.
o ¶ Menſis. Uiduarū ⁊ pauperū: ſed tm̄ inſtem⁹ predicationi.
p ¶ Dignitatis. j. viij. q. j. qui epiſcopatū. cōtra. Sꝫ ibi iuxta etymologiam vis nominis deſignatur: hic qđ ex vſu loquendi et nomine cōcipitur. Uel dicēdum ꝙ nō eſt nomen honoris tm̄, ſed etiam oneris. viij. q. ōe. j. illud inferendum.

† al's nemo pbr̄ minor diacono cōprobet.

q ¶ Continetur. Nam in toto continetur et pars: vt xiij. q. ō. v. penale. ⁊ ff. de reg. iur. in toto. et eſt ſi. ff. quod me. cau. l. j.

Pars cōtinet̄ in toto.

r ¶ De minori. Hoc bene dicitur ff. de mu. ⁊ hoñ. vt gradatim.
ſ ¶ Sacerdotibus. j. de peniten. diſtin. j. §. ex his itaq₃.

Dominus. ¶ Caſus. Cyprianus probat ꝙ diaconi debēt revereri ſacerdotes tanq̄ maiores. Et hoc probat duobus exemplis chriſti: qui ſacerdotib⁹ ⁊ pontificibus iudeorū licet mali eſſent, reuerentiam exhibuit. Et vna ratiōe: quia ſacerdotes a dn̄o, diaconi vero poſt aſcenſionem ab apoſtolis ſunt inſtituti. Primum exemplum eſt ibi: Nam cum leproſum. Secūdū eſt ibi: Item ſubditus. Tertium eſt ibi: Meminiſſe autem.

a ¶ Sacrilegum. Arg. ꝙ ſi dn̄s papa aliquem ſuis priuilegijs pꝛimatē appellat, ex ipſa nominatione ius ei acquiritur. xxxij. q. iiij. dicat. in fi. xvj. q. vlt. contra ſanctoꝝ. Argu. contra. iij. q̄ō. vj. hec quippe. ex̄ de preſump. illud C. de iur. et fa. igno. no iccirco. Et eſt argu. ex hoc ꝙ tam ſi ita. item arg. ꝙ quis conſequitur ex alterius perſona qđ non habet ex ſua. ff. que res pig. obli. poſ. l. ariſto. Et dicit lex ꝙ ſi nō poteſt ꝓhibere me euntem per fundum, nec aliquē noīe meo. ff. de verb. obli. ſi ſtipulatus. tamen ea tm̄ hꝫ iſte q̄ iuriſdictionis ſunt, non q̄ oꝛdinis. arg. ad pꝛimū ex̄ de off. dele. ſane. ij.

eſſe ſacrilegūa. Item ſubditus paſſioni cum alapā accepiſſet, ⁊ ei dicereť: Sic reſpōdes pontifici? nihil ille cōtumelioſe locutꝰ eſt in perſonā pontificis, ſed ſic magis innocentiā ſuam tutatꝰ eſt, dicēs: Si male locutus ſum, exprobra de malo: ſi autē bene, qđ me cedis? Que oīa ab eo ideo facta ſunt humiliter atqꝫ patiēter, vt nosb humilitatis ac patientie haberemus exēplum. docuit em̄ ſacerdotes veros legitime et plene honorari, dū circa falſos ſacerdotes ipſe talis extitit. Meminiſſe autem diaconi debēt qm̄ apl̄os. i. ep̄os ⁊ pb̄ros dn̄s elegitc: diacones autē poſt aſcenſum dn̄i in celū apl̄i ſibi conſtituerūtd ep̄atus ſui ⁊ eccl̄ie miniſtros. qđ ſi nos aliq̇d audere cōtra deū poſſumꝰ, q̇ ep̄os facit: poſſunt ⁊ cōtra nos audere diacones, a quibuse fiunt.

Hoc autē qđ de diaconoꝛum minoꝛitate diciť, vbiqꝫ ſeruandum eſt, niſi cum locū diaconꝰ habuerit, aut pꝛopꝛij patriarche, aut ſui metropolitani.

Unde in. vj. ſynodo legitur.

¶ Diaconus ſacerdotibꝰ non pꝛeferatur, niſi locū metropolitani ſui obtineat.

PRecipimus ne diaconꝰ (quāuis etiam in dignitate hoc eſt in officio quolibet eccleſiaſtico ſit) ante pꝛeſbyterumf ſedeat, niſi cum locū habuerit pꝛopꝛij patriarche, aut metropolitani ſui ꝓ aliquo capitulo. tuncg enim ſicut illiꝰ locum tenens honoꝛabitur. Si quis vero pꝛeſumpſerit hoc tyrannice facere, a pꝛopꝛio gradu repulſus, vltimush oīm fiat in oꝛdine ſuo.

¶ Diſtinctio. xciiij.

Subdiaconoi etiam ſummus patriarcha vices ſuas committere valet.

Un̄ Symmachus papa ait.

¶ Etiam ſubdiaconibꝰ vices ſuas apl̄ica cōmittit eccleſia.

VAlde neceſſarium pꝛoſperimus eſſe vt ſicut pꝛedeceſſoꝛum noſtroꝛum fuit iudicium, ita vni eidemqꝫ perſone omniak committamus: et vbi nos pꝛeſentes l eſſe non poſſumus, noſtra per eum cui pꝛecipimus m, repꝛeſentetur n

Sacerdos taz bonus q̄ malus gaudet priuilegio clericali. xj. q̄ō. j. ſacerdotibꝰ.

b ¶ Ut nos. Sed debent eſſe foꝛtes id eſt debent pꝛeſtare exēpluꝫ facti boni ex animo: id eſt ex dilectione: et non velint dn̄ari.

c ¶ Elegit. Not. ꝙ quanto a maioꝛi quis oꝛdinatur tāto eſt maioꝛ̄ dignitatis: vt. j. q. j. filiū. ex̄ de maio. et obe. per tuas. [Ordinatꝰ a maioꝛe maioris eſt dignitatis.]

d ¶ Cōſtituerūt. hoc in nouo teſtamento. nā in veteri vtriqꝫ a domino ſunt electi. ſ. e. ca. diaconi. contra. Sꝫ illud in vete. teſt. hoc in nouo. vel ꝓ dn̄m fit qđ ab apoſtolis ſtatuitur: vt xxviij. q̄ō. j. ſic em̄. tamen authoꝛitate eius. de conſe. diſt. iiij. quando.

e ¶ A quibꝰ fiūt. Argu. ꝙ nemo debet ſe opponere illi a quo recipit beneficium: vt. xxxij. q. v. de foꝛma. ⁊ ex̄ de poſtu. cap. vlti. ff. de inoff. teſta. ſi pars. in fin. §. hoc autem. viij. q̄ōe. ij. illud. [Nemo ſe opponat illi a quo bn̄ficiū recipit.]

h ¶ Ultimꝰ. No. ꝙ q̇ deliquit in aliquo oꝛdine, in hoc pꝛniť ꝙ poſtponitur alijs ſui oꝛdinis: vt. l. diſt. accedēs. ⁊. xix. q. iij. mādamꝰ. xxv. q. ij. ſic decet. xxiiij. diſt. §. j. ⁊. j. q. vij. c. j.

SUbdiacono. Hec diſ. diuidiť i tres partes: i q̄rū pꝛima dr̄ ꝙ etiā ſummꝰ pōtifex pōt ſubdiacono cōmittere vices ſuas. et hoc ꝓbat per cap. ſeq. Scđa ibi: Legatū. Tertia ibi: Archidiaconꝰ. Jo. de fan.

¶ Caſꝰ. Dictū eſt ſ. ꝙ diacono poteſt patriarcha vel ep̄s vices ſuas cōmittere. nunc autē dicit Gꝛa. i hac. xciiij. diſtin. ꝙ etiā ſubdiacono poteſt ſummus patriarcha cōmittere vices ſuas et eſt iſte pꝛimꝰ articulus huiꝰ diſ. que tres habet articulos. [Scilꝫ diaconoꝝ ſm Joā. de tur. cre. ma. ar. c. accedens. l. di. ⁊ ca. pb̄r. lxxxij. diſtin.]

i ¶ Subdiacono. Hic intitulatur xciiij. di. in q̄ magiſter idē dicit de ſubdiacono qđ dictuꝫ erat in ſupioꝛi ca. de diacono, ꝙ ſcilꝫ etiā legatꝰ pape pōt eſſe. Exponit tres. §. ⁊ in. §. ſingulis mutať materia. In pꝛimo dr̄ qđ dixi. In ſcđo ꝙ ſi q̇s impedit legatū dn̄i pape, excōmunicādꝰ eſt. In tertio ꝙ archidiaconus vltra ſuū ſtatū exigere non debet. Jo.

¶ Hoc autē. ¶ Hec eſt. vij. pars huius diſtinctio. in qua dicitur ꝙ quando diaconus vel ſubdiaconus tenet locum patriarche, ſuperioꝛ eſt. Joan. de fan. [xvij. diſtin. ſi ipator. j. q. vij. ca. j.]

¶ Caſus. Supꝛa dictum eſt ꝙ officiū diaconoꝝ minus eſt q̄ officium ſacerdotum. quod verum eſt generaliter niſi cum diaconus eſt legatus patriarche vel archiepiſcopi: vt ſequen. capi.

PRecipimus. ¶ Caſus. Statutū fuit in. vi. ſynodo ꝙ diaconus non ſedeat ante pb̄rm niſi ſit legatꝰ patriarche vel archiepiſcopi pꝛo aliquo negocio decidēdo. In quo caſu honoꝛandus eſt ſicut ille cuius vice fungitur. et ſi quis diaconus aliter facere pꝛeſumpſerit, repellitur ab officio ſuo.

f ¶ Ante pb̄rm ſedeat. in cōcilio. xvij. di. ep̄os. in fi.

g ¶ Tunc. Arg. aliquem tandiu habere pꝛiuilegium, q̄diu tenet eiꝰ locum. xvj. q̄ōe. j. generaliter. C. de teſta. mi. l. vlti. et hec dictio tunc, extremitatem id eſt finē iuriſdictionis complectitur: arg. ff. de condi. ⁊ de. l. iiij. §.

VAlde. ¶ Caſus. Symmachus intra Siciliā pꝛouinciam commiſit vices ſuas Petro ſubdiacono. Unde pꝛecepit Symmachus vt de eo non dubitent quē ipſe pꝛeuidit pꝛeferendum, ſed eum recipiant.

k ¶ Omnia. ſ. diſt. lxxxix. ſingula. cōtra. Sꝫ dic omnia quo ad cognitionem cauſarum: non quo ad dignitates vel officia eccleſiaſtica: vt ibi.

l ¶ Pꝛeſentes. Argu. ꝙ pꝛeſentia non exhibetur per alium. Arg. contra. lxv. diſt. ca. ij. [Pꝛeſentia non exhibeť ꝑ aliū.]

m ¶ Pꝛecipimus. Ar. ꝙ papa etiā laico cauſam ſpūalē cōmittere poſſit. xxxij. diſt. §. verū. in ca. ad hoc. [Papa laico cauſam ſpūalē cōmittē poteſt.]

n ¶ Repꝛeſenteť. Nā idem ipſe videť cognoſcere qui dedit iudicē: vt ex̄ de offic. dele. ſane. C. vbi ⁊ apud quem reſtitutio peti debet. l. iij. C. de iudi. l. vlti.